

3. U.S. Department of State. (2024, May). *United States international cyberspace and digital strategy*. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2024/07/United-States-International-Cyberspace-and-Digital-Strategy-FINAL-2024-05-15_508v03-Section-508-Accessible-7.18.2024.pdf

4. Ціватий, В. (2022). *Феномен цифрової дипломатії в міжнародних відносинах і світовій політиці XXI століття: поліцентричний дискурс культурних і креативних індустрій*. *Культурологічний альманах*, (2). <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/43316/Tsivatyi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Кубко, В. (2023). *Цифрова дипломатія в сучасних міжнародних відносинах*. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, (50), 170–176. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/50_2023/22.pdf

6. Microsoft. (2024). *Digital defense report 2024*. <https://cdn-dynmedia-1.microsoft.com/is/content/microsoftcorp/microsoft/final/en-us/microsoft-brand/documents/Microsoft%20Digital%20Defense%20Report%202024%20%281%29.pdf>

7. Габер, Є. (2020). Ризики та переваги міжнародної політики в смартфоні. *Дзеркало тижня*. https://zn.ua/ukr/international/zoom-diplomatiya-344325_.html

Коляда Т.А.,

кандидат економічних наук, доцент,

Державний університет «Київський авіаційний інститут»,

Прозоров Ю.В.,

науковий співробітник відділу економічної теорії,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ: РОЛЬ ОНЛАЙН БАНКІВ ЧАСУ У СПРИЯННІ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Необхідність соціально-економічної трансформації цифрових фінансів зростає в умовах посилення соціальної нерівності та дегуманізації сучасної фінансової системи. Зростання цифрової економіки потребує гнучких та інклюзивних альтернатив класичним валютам. Посилення локальних економік та соціальних зв'язків є основою сталого розвитку.

Банки часу (англ. time banks – ТВ) – це альтернативна економічна система, в якій валютою є час, а не гроші. Один тайм-кредит дорівнює одній годині наданої допомоги, незалежно від типу послуги. Система заснована на принципі взаємності: *ти допомагаєш комусь – хтось інший допоможе тобі*. Системи ТВ застосовуються з 1980-х років у США, Японії, Великої Британії та інших країнах на рівні громад для допомоги літнім людям, сім'ям, молоді, у соціальних програмах (в тому числі, через обміни між безробітними і волонтерами) та у середніх школах, медичних закладах, муніципалітетах як інструмент згуртування локальних спільнот.

До основних принципів тайм-банкінгу можна віднести:

1. Зрозумілий та взаємовигідний обмін. Всі послуги в системі мають однакову «вартість» – незалежно від того, чи це юридична консультація, чи допомога по господарству.

2. Рівність та взаємоповага. Кожен учасник – важливий. Не існує «дешевших» або «дорожчих» людей.

3. Гуртування спільноти. Банки часу зміцнюють соціальні зв'язки, довіру та взаємну підтримку в місцевих громадах.

4. Справедливість у розподілі ресурсів. Система дає змогу людям з обмеженими фінансами отримати важливі послуги, сплачуючи своїм часом.

Тайм-банкінг, як зазначила С. Глуценко, найчастіше базується на використанні альтернативної місцевої часової квазі-валюти (Time Money) [1, с. 23], до яких, зокрема, належать американські Time Dollars та Ithaca Hours, японські Fureai Kirri і мексиканські Tlaloc тощо.

Банк часу – це соціально-економічна «м'яка система», яка об'єднує людей, як окремих осіб, так і людей у складі організацій, які стають членами системи, щоб сприяти використанню навичок, знань, активів, ресурсів і часу, які вони фактично не використовують або не можуть використовувати (особливо на ринку праці). Людські навички, знання, активи, ресурси і час є основним вкладом у Банк часу як систему, де вони трансформуються в пропозиції і запити, які

можуть бути використані учасниками, що їх потребують [2, с. 162]. Така трансформація є джерелом різних результатів, головним з яких є корисність і вирішення суспільних проблем у сенсі формування спільнот, які активно шукають проблеми, що потребують вирішення.

Тайм-банкінг – це система обміну послугами, заснована на часі, де одна година допомоги дорівнює одному тайм-кредиту, а усі учасники системи вважаються рівними незалежно від виду праці. В основі банків часу покладено принципи взаємодопомоги, довіри та справедливості, вони стимулюють солідарність та взаємну підтримку у спільнотах, допомагає людям почуватися цінними та корисними, незалежно від їхнього фінансового стану та сприяє соціальній інтеграції маргіналізованих груп. ТВ вносить вагомий якісний внесок у побудову *соціально орієнтованої економіки*, де цінується людський час, турбота та взаємопідтримка.

Економічне значення ТВ полягає у зниженні залежності мешканців громад від фінансових ресурсів під час вирішення повсякденних завдань та певної альтернативи за умов економічної кризи чи високої інфляції.

Прикладом інституційної трансформації цифрової доби є колумбійський Банку часу *Barakaldo Time Bank* [3], який створив альтернативну модель банку часу – онлайн-банк часу *TicTacBank* – для організації самозайнятих та соціально-орієнтованих підприємців задля функціонування в співтоваристві, де концепція «банку часу» є стратегічною для взаємодопомоги в спільнотах. Банки часу полегшують обмін послугами та ресурсами між членами громад без залучення традиційних фінансових транзакцій. Цифровізація часових ініціатив сприяють зміцненню гібридних зав'язків у співтоваристві та взаємної підтримки членів територіальних громад, підкреслюючи переваги та проблеми, що виникають при впровадженні та експлуатації цих систем, а також сприяючи економіці, заснованій на солідарності та сильнішій соціальній згуртованості.

Основні проблеми та виклики впровадження ТВ це нестача інституційної підтримки з боку органів влади та належного формального правового

регулювання, обмежена масштабованість та наявні технологічні бар'єри, а також – необхідність культурної перебудови сприйняття цінності праці.

Більш ширший підхід «економіки спільного користування» зосереджується на спільному використанні фізичних ресурсів, тоді як задля ефективного використання ресурсів банки часу надають пріоритет часу як основному ресурсу. При цьому, як резюмують О. Манта та М. Палаццо, «економіка спільної участі та банки часу сприяють більш сталому підходу, зменшуючи потребу в надмірному виробництві та споживанні за рахунок обміну ресурсами та послугами» [4, с. 420]. Використання технологій є якісним проривом у сфері ТВ, бо цифровізація обліку відіграватиме роль у сприянні нефінансовим транзакціям та управлінні обміном у банках часу. Онлайн-платформи ефективніше об'єднують людей для цифрових швидких операцій з ресурсами та послугами, але для ефективного функціонування системи ТВ необхідно вирішити таку наріжну інституційну проблему, як справедлива оцінка часу.

Як було показано нами раніше, використання цифрових новітніх фінансових інструментів сприятиме розвитку людського капіталу України, насамперед, задля відновлення на сучасній основі територіальних громад, що постраждали у період воєнного стану [5, с. 252]. Синергетичний ефект технологічної інноваційності та сингулярності, в тому числі і застосування цифрових онлайн банків часу, прискорить розвиток креативної економіки усіх регіонів України.

Подальший розвиток онлайн банків часу в нооекономіках, що трансформуються, буде пов'язаний із інтеграцією систем обліку часу з цифровими платформами під орудою штучного інтелекту, блокчейн-технологіями та смарт-контрактами, застосування потенціалу співробітництва з державними та некомерційними структурами задля формування нової етики праці в умовах прискореного проникнення ШІ та ефективного цифрового розподілу ресурсів територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Глущенко, С. В. (2017). Запровадження сучасних інновацій на грошово-кредитному та банківському ринках. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2(1), 21–27.
2. Valek, L., & Bures, V. (2018). Time Bank and Dynamics of its Metamodel. *Postmodern Openings*, 9(4), 157–183. <https://doi.org/10.18662/po/50>
3. TicTacBank. (б.д.). *Aid to self-employed people, entrepreneurs and social economy entities*. Отримано з <https://tictacbank.com/en/ayudas-a-personas-trabajadoras-autonomas-emprededoras-y-entidades-de-economia-social/>
4. Manta, O., & Palazzo, M. (2024). Transforming Financial Systems: The Role of Time Banking in Promoting Community Collaboration and Equitable Wealth Distribution. *FinTech*, 3, 407–423. <https://doi.org/10.3390/fintech3030022>
5. Коляда, Т. А., & Прозоров, Ю. В. (2024). Новітні цифрові фінансові інструменти: сутність і перспективи використання при відбудові постраждалих територіальних громад України. *Проблеми економіки*, 2(60), 247–253. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-247-253>

Коляда Ю.В.,
доктор економічних наук, професор,
Шатарська І.Ф.,
старший викладач,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА – АПОГЕЙ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Останні десятиріччя ХХ століття ознаменувалися становленням потужного способу наукового пізнання – обчислювального експерименту в природознавстві (модельного мислення [1-3], який, згодом, знайшов своє застосування в економіці, досліджуючи динаміку її розвитку.